Kontekst pracy terapeuty

Opis miejsca pracy, w którym prowadzone były procesy terapeutyczne. Należy uwzględnić charakter instytucji (np. poradnia, prywatna praktyka), wartości i zasady organizacyjne, cele i zadania placówki, strukturę zespołu oraz rolę zawodową terapeuty w zespole. Opis powinien także uwzględniać oczekiwania lub zlecenia kierowane do terapeuty ze strony miejsca pracy. Element ten pozwala zrozumieć kontekst organizacyjny terapii oraz to, jakie oczekiwania wobec terapeuty mogą wynikać z funkcjonowania instytucji.

1. **Podstawowe dane dotyczące klienta**

- kto jest klientem (osoba indywidualna/para/rodzina)
- podstawowe dane z genogramu, stan cywilny/związki, płeć, wiek itd.
- miejsce zamieszkania oraz aktualna sytuacja mieszkaniowa (z kim klient mieszka)
- wykształcenie, zawód i miejsce pracy
- kontekst medyczny (jeśli jest istotny)
- obraz klienta wytworzony w pierwszym kontakcie terapeutycznym

2. **Kontekst zgłoszenia/skierowania**

- Jak klient trafił do terapeuty? Czy ktoś kieruje klienta i jakie może mieć oczekiwania wobec terapii?
- Dlaczego zgłoszenie nastąpiło właśnie teraz (wyzwalacz)?
- Dlaczego klient zgłosił się właśnie do tej instytucji lub terapeuty (oczekiwania wobec miejsca i osoby terapeuty)?
- Jak przebiegały wcześniejsze próby szukania pomocy, wpływ wcześniejszych doświadczeń pomocy na klienta i na proces terapeutyczny?
- Jakie osoby są zaangażowane w problem oraz jakie są między nimi relacje?

Można również uwzględnić typ motywacji klienta według de Shazera (np. klient skarżący się, klient–gość itp.) oraz płynące z tego rozróżnienia implikacje dla procesu terapeutycznego.

3. **Co sprowadza klienta do terapeuty?**

- Co sprowadza klienta do terapeuty – pytanie czy problem?
- Kto i jak definiuje problem i jakie rozwiązania implikuje ta definicja? Kto i jak ma tego rozwiązania dokonać?
- Jaki może być motyw takich definicji?
- Jakie pomysły na rozwiązanie problemu miał lub ma klient?
- Kto nie widzi problemu?
- Od kogo nie oczekuje się udziału w jego rozwiązaniu?
- Jak definiowane są cele terapii przez klienta? (opis oczekiwanej zmiany)
- Diagnoza kliniczna – jakie ma znaczenie dla klienta i co z tego wynika dla problemu i/lub rozwiązania problemu/oczekiwanej zmiany?

Na tym etapie terapeuta może również sformułować metaforę aktualnej sytuacji klienta w kontekście tak zdefiniowanego problemu.

4. **Systemowa diagnoza terapeutyczna**
   A. **hipotezy dotyczące zleceń dla terapeuty**

Można wyróżnić:

- zlecenie jawne – oczekiwania wyrażone wprost przez klienta
- zlecenie niejawne – oczekiwania ujawniające się w dynamice rozmowy

Zlecenia mogą pochodzić od różnych osób lub instytucji: klienta, członków rodziny, osoby kierującej lub instytucji.
Niejawne zlecenia mogą pojawiać się w formie zaproszeń do określonych ról terapeutycznych, np. eksperta, mediatora lub sprzymierzeńca jednej ze stron.
Do jakich wniosków dochodzi terapeuta (w tym o konsekwencjach ich przyjęcia i nie przyjęcia) i co w związku z tym dalej robi?

   B. **hipotezy dotyczące funkcji problemu**

   C. **obszar bezproblemowy**

- jakimi zasobami w radzeniu sobie z problemami dysponuje klient?
- pytania o wyjątki od problemu
- obszar w życiu, w którym problem nie występuje np. praca, aktywność w klubie sportowym
- jakie zasoby spoczywają w samym problemie?

5. **Przebieg procesu terapeutycznego**
   A. **organizacja formalna procesu** (w tym: czas trwania terapii/daty od-do, długość sesji, ilość sesji, częstotliwość; kto płaci za terapię i konsekwencje dla procesu terapeutycznego)

   B. **wypracowany pomiędzy klientem a terapeutą cel terapii i wskaźniki jego realizacji** – na co się terapeuta i klient umówili w obszarze zlecenia? Po czym klient pozna, że je osiągnął? Kto to zauważy?

Cele terapii powinny być sformułowane na poziomie zachowania (Co będzie klient robił inaczej, co innego będzie robił?) i odnosić się do relacji międzyludzkich (Kto to zauważy? Jak na to będzie reagował?)

   C. **refleksja nad relacją terapeutyczną** – opis, refleksja co do własnej postawy i charakteru tworzonej z klientem relacji, wzorce relacji, zmiany relacji w przebiegu terapii (dynamika)

   D. **przebieg procesu terapeutycznego – weryfikacja i formułowanie kolejnych hipotez**

W opisie procesu ważne jest pokazanie, jak zmieniało się znaczenie problemu w trakcie terapii. Opis może być podzielony na etapy (nie pojedynczo sesja po sesji), wyodrębnione w zależności od specyfiki danego procesu i sposobu myślenia terapeuty (np. sesja 2–5, faza zakończenia).

Pytania pomocnicze do analizy przebiegu procesu:

- Co było myślą/ami przewodnią/mi procesu?
- Jak przebiegała weryfikacja hipotez?
- Jakie sposoby prowadzenia rozmowy zastosował terapeuta?
- Jakie interwencje terapeutyczne i techniki zastosował terapeuta i w jakim celu (po co?) Jakie rezultaty przyniosły one z perspektywy terapeuty i klienta?
- Jakie były zadania pomiędzy sesjami i w jakim celu były proponowane (po co)? Jakie rezultaty z perspektywy terapeuty i klienta one przyniosły?
- **Jak został zdekonstruowany problem (system problemowy)** - jaki inny sens został nadany problemowi/alternatywne znaczenia problemu? Jaką pozytywną funkcję problemowi można było przypisać? Jakie „koszty"/negatywne strony problemu zostały wprowadzone do komunikacji? Jakie to miało następstwa?
- Jaki był kontekst społeczno-kulturowy rozwiązań?
- Jaka była rola zasobów klienta?
- Hipotezy dotyczące nie-zmiany, jeśli miała miejsce.

E. zakończenie procesu terapeutycznego:

- Jaki był przebieg ostatniej sesji?
- Jakie zmiany u siebie zauważa klient? Jak je wyjaśnia?
- Jakie zmiany zauważa u klienta terapeuta? Jak je wyjaśnia?
- Jaka **metafora** byłaby dobrym obrazem dla opisanego procesu terapeutycznego?

6. Refleksja terapeuty

- uzasadnienie wyboru tego konkretnego przypadku terapeutycznego
- wyzwania, blokujące zlecenia wewnętrzne i inne czynniki
- zakres i cel podejmowanych/podjętych rozmów z kolegami, specjalistami, nauczycielami, superwizorami; rola superwizji dla prowadzenia danego procesu terapeutycznego
- pomysły, intuicje, zaskoczenia, impulsy do rozwoju zawodowego i/lub osobistego
- znaleziona/poszukiwana literatura specjalistyczna
- rozważania dotyczące kontekstu społeczno-kulturowego
- zakres rozwoju zawodowego/kompetencji psychoterapeutycznych
- inne.

Załączniki:

- struktury genogramowe np. system rodzinny
- dokumentacja prac klienta
- fotodokumentacja z gabinetu (np. linia życia, ustawienia, praca z symbolami)